

Oljuvinnan kann verða til stórt gagn fyri Føroyar

– Um føroyingar finna olju verða tað danir, sum fáa allan figgjjarliga vinningin av hesum. Teir kunnu tá spara ríkisveitingina burtur eftir stuttari tíð, uttan at livistøðið broytist stórvegis í Føroyum. Harvið fáa teir ein vinning uppá umleið 20 milliardir kr. í spardum útreiðslum

Mynd: Jan

Halda føroyskir politikarar fingrarnar langt burtur frá oljupengunum, so eru útlit til, at ein møgulig oljuvinna kann vera til stórt gagn fyri land okkara skrivar búskaðfrøðingurin Kári Petersen í greinini um møguligar oljuinntøkur til samfelagið

Kári Petersen

Búskaðarlig ávirkan av oljuni

Nógv hevur verið spekulerað og hugleitt um hvussu oljan fer at ávirka føroyska samfelagið. Tað vil siga, um nú nøkur olja er har. Hinvegin sær tað ikki út til at nakar hevur hug at siga nakað um hvussu tað fer at ávirka Føroyar búskaðarliga, um olja verður funnin. Undirritaði skal við hesi grein geva eitt boð uppá, hvussu tað fer at ávirka Føroyar, um eins nóg olja er í føroysku undirgrundini, sum tað er í økinum vestan fyri Hetland.

Er oljan 360 milliardir verd?

Avtalan um at føroyingar skuldu eiga rættin til tað ríkidømi, sum er í undirgrundini, førði fyrr í ár til stórt rok í Danmark. Tá varð sagt í Ekstra Blaðnum, og endurgivið av føroyskum fjølmíðlum, at oljan í føroysku undirgrundini var 360 milliardir krónur verd. Poul Schluter varð av øðrum politikarum ákærður fyri at hava latið føroyingum hetta ríkidømið undir alt ov lagaligum treytum, nevnliga, at ríkisveitingarnar skuldu minkast um føroyski landskassin fekk inntøkur frá oljuni.

Sum vit skulu síggja er

talið 360 milliardir púra órealistisk. Hóast hetta, so varð talið 360 milliardir endurtikið upp í saman av fjølmíðlum. Skal hetta talið vera rætt, so skulu vit finna 3-4 ferðir so nógva olju, sum funnin er vestan fyri Hetland. Harafturat skal havast í huga, at virðið av oljuni fyri landskassan bert er ein brotpartur av virðinum av oljuni, meðan hon liggur í undirgrundini.

Vit fara eisini at síggja, at avtalan um at minka av ríkisveitingunum, so hvørt sum føroyingar fáa oljuinntøkur, er sera snild, sæð frá einum donskum sjónarmiði.

Er nøkur olja har?

Tað, at nøkur oljufeløg tíma at leita eftir olju á markinum millum Føroyar og Hetland, verður av nógvum tikið sum fullgott prógv fyri, at olja er í føroyskum øki. Tað má tó eisini havast í huga, at oljufeløg hava borað vestan fyri Hetland í 10-15 ár. Útvið 100 brunn-

urin 10-12 dollarar, hann hevur síðan verið uppi ímóti 30 dollarar. Oljuprísurnir hevur í seinastuni verið um 23-25 dollarar, men hann er sera svingandi. Nevnst kann, at í kolvetnisskattalógini hevur føroyska fyrisingin nýtt oljuprísir uppá 17 dollarar og 25 dollarar. 21 dollarar

Skoytast kann uppi, at tann høgi kostnaðurin er ein høvuðsorsøk til, at Føroyar ikki gerast nakað nýtt Kuwait.

Virðið fyri oljufeløg og landskassan

Tá kostnaðurin er frádrigin hava vit funnið fram til, hvussu nóg oljan er verd

Um eins nóg olja er við Føroyar, sum tað er vestan fyri Hetland, so verða føroyingar ikki figgjjarliga betri fyri enn teir eru í dag. 600 milliónir tunnur vóru upprunaliga í teimum báðu stóru hetlensku fundunum, og við føroysku oljuskattskipanini er henda nógð verd um 17 milliardir fyri føroyska samfelagið. Donsku ríkisveitingarnar eru um 20 milliardir verðar. Um olja verður funnin av umleið somu nógð sum í Hetlandi, verða ríkisveitingarnar minkaðar munandi, møguliga verða tær minkaðar heilt burtur.

Danir fáa sostatt allan figgjjarliga vinningin, um føroyingar finna olju, nevnliga 20 milliardir krónur. Føroyingar gerast sostatt als ikki ríkari av, at vit finna olju. Hinvegin kunnu føroyingar vinna munandi stórri búskaðarligt frælsi burturúr oljuvinnuni, um rætt verður farið fram.

ar eru boraðir, og bert tvey oljuøki eru funnin, sum eru vinnuliga berandi. Tað, at oljufeløg bora, er eingin trygd fyri at olja er har, men er heldur ein ábending um, at ávís sannlíkindi eru fyri, at olja er har. Um ein royndarboring út av fimm eydnast, so verður hetta roknað sum eitt gott úrslit av oljufeløgnum.

Fyrirreytir
Vit fara í hesi greinini at nýta tær nøgdin av olju, sum funnar eru vestan fyri Hetland, og sum tað er vinnuliga forsvarligt at fara eftir. Oljuleiðirnar Foinalven og Shiehallion høvdu ávikavist 250 milliónir og 350 milliónir fót av olju, tilsamans 600 milliónir fót.

Roknað er við einum oljuprís uppá 21 dollarar pr. fat. Í 1998 var oljuprís-

er tí bert eitt leysligt met, sum hóast alt liggur miðskeiðis í teimum prísunum vit hava sæð seinastu fimm ári.

Dollarin verður settur til 8 kr. Oljuprísurnir er sostatt 168 kr. pr. fat.

Virðið av oljuni meðan hon liggur í undirgrundini

Vit kunna sostatt koma fram til, at oljan hevur eitt virði uppá 600 milliónir fót ferðir 168 kr. meðan hon liggur í undirgrundini, tað er 100,8 milliardir krónur.

Kostnaðurin av at fáa oljuna upp

Tað er sera ymiskt frá oljuøki til oljuøki, hvussu dyrt tað er at fáa oljuna upp. Sum tað sæst í talvuni (Framleiðslukostnaðir), so er kostnaðurin 1,5 dollarar pr. fat niðri í Saudi-Arabia, 2,5 dollarar í Azerbaidjan, 12 dollarar í norskum øki, og 13 dollarar í enskum øki. Hinvegin ger tekniligi framburðurin, at kostnaðurin kemur longur niður við tíðini. Føroyska økið verður tó roknað sum eitt torført øki, bæði tí vedrið er verri enn td. í Norðsjónum, og tí borað verður á stórum dýpi. Í føroysku oljuskattalógini verður kostnaðurin mettur til 10,5 dollarar. Hesin kostnaður skal sostatt dragast frá áðrenn ein kann koma fram til, hvussu nóg oljan er verd fyri oljufeløgini og landskassan tilsamans.

fyrir oljufelagið. Sum nevnt omanfyri, er bruttovirðið umleið 21 dollarar og um kostnaðurin er 10,5 dollarar, so er nettovinningurin 10,5 dollarar pr. fat.

Hesum vinningi skal oljufelagið gjalda skatt av til føroyska samfelagið. Um talan er um eitt oljuøki av heldur vánaligari ella vanligari dygd og stóð, so er skattaprosentið 27 %. Um oljuøkið hevur nógva olju, sum er løtt at taka upp, so kann skattaprosentið fara upp til 40 %. Í rokni-stykkinum er roknað við hampuliga góðum (rentablum) oljuleiðum, og skattaprosentið sett til 33. Oljufelagið fær sostatt tveir triðingar av 10,5 dollarum pr. tunnu, tað er um 7 dollarar, meðan landskassin fær ein triðing av 10,5 dollarum pr. tunnu, tað er um 3,5 dollarar.

Um oljan er 100,8 milliardir verd har sum hon liggur (ella ikki liggur), so merkir hetta, at fyri at fáa oljuna upp, so kostar hetta 50,4 milliardir, bruttoinntøkan hjá oljufeløgnum verður 50,4 milliardir, nettoinntøkan (tveir triðingar) verður 33 milliardir, meðan skattaintøkan hjá landskassanum verður slakar 17 milliardir. (Sí talvu: Virði av olju fyri landskassan)

Vandin við at fáa 17 milliardir inn í búskapin
Tá oljufeløgini hava gjørt so stórar fløgur, sum talan

Framleiðslukostnaðir.

Kostnaður pr. fat

Saudi-Arabia	1,5 \$
Azerbaidjan	2,5 \$
Noreg	12,0 \$
Bretland	13,0 \$
Føroyar	10,5 \$

Kelda: Faktaheftet, Norska Oljumálaráðið.

er um í slíkum førum, so eru tey í fyrsta lagi noydd at vinna so nógv av fløguni inn aftur so skjótt sum gjørligt. At framtíðar inntøkur eru minni verðar enn inntøkur her og nú, ger, at oljufeløgini hava eitt insitament afturat at taka oljuna upp so skjótt sum gjørligt. Hetta ger, at føroyski landskassin í nøkur ár fær milliardir í eykainntøkum. Um ikki rætt verður atborið, so verður tað til stóran skaða fyri føroyska búskapin um hesin peningurin verður brúktur og settur í umfar í føroyska samfelagnum. Verður peningurin brúktur, so kann hetta lættliga seta gongd á eina stóra inflátió, sum førir til stóran lønarvøkstur, sum við tíðini kann gera føroyska vinnulívið ókappingarført. Tá so oljan einaferð er uppi, hava vit einki vinnulív, sum kann upphalda føroyska samfelagnum.

Skal oljan hava nakra positiva ávirkan fyri Føroyar, er tað sostatt alneyðugt at oljupengarnir verða beindir í ein grunn, so teir ikki trýsta kostnaðarstöðið upp eftir. Ein kann við tíðini taka nakað út av peninginum, til dømis árliga realavkastu útán at hetta ger alt ov stóran skaða á føroyska samfelagið.

Føroyar verða ikki nakað Kuwait

Um vit koyra 17 milliardir í ein grunn, hvussu nógv hava so 17 milliardir at týða fyri føroyska búskapin? Um vit rokna við einum realavkasti uppá 3 prosent, so gevur hetta eina inntøku uppá 510 milliónir árliga.

Roknar ein hinvegin uppá persón, so svara 17 milliardir til eina ogn hjá hvørjum føroyingi uppá 370.000 kr. Vit verða sostatt ikki millióningur av at finna 600 milliónir fót av

olju. Eitt realavkast uppá 3 prosent av 370.000 gevur eina árliga eykainntøku uppá 11.000 til hvønn føroying. Talið tykist sera lítið, men hinvegin skal ein hava í huga, at tá er inntøkan bytt út á hvønn nýfðing og hvønn pensiónist. Av tí at bert umleið 24.000 av samlaða íbúgvatalinum uppá 46.000 verða roknað uppí arbeiðsstyrkina (tey, ið kunnu og ynskja at arbeiða) so munar ein upphædd uppá 11.000 munandi meira enn tað kanska tykist í fyrsta umfari.

Niðurstøðan er, at vit ikki skulu rokna við nakrari stórarri eykainntøku frá oljuni, men at vit hinvegin fáa eitt ískoyti, sum liggur um 45.000 fyri eina familju við tveimum børnum.

Ríkisveitingin verður minkað burtur

Verða vit ríkari, um vit finna olju? Tað veldst, hvørjar fyrirteytir ein annars setir. Tá Poul Schluter gjørdi avtalu við føroyingar fyrst í 90 árunum, um at ríkisveitingin skuldi minkast í mun til oljuinntøkur hjá Føroyum, visti hann hvat hann gjørdi. Um ríkisveitingin er 1250 mió. kr. og veksur við prístalinum, so hevur hon eitt samlað kapitaliserað virði uppá 31,3 miá. kr. Hetta er tó neyvan eitt realistiskt alternativ. Hvørki føroyingar ella danir hava áhuga í, at ríkisveitingin verður hildin á einum so høgum støði. Roknar ein hinvegin við einari ríkisveiting uppá 1250 mió., har upphæddin ikki veksur við prístalinum, so hevur ríkisveitingin eitt virði uppá 20,8 miá. kr. Hetta er kanska eitt meira realistiskt alternativ. Í lötuni sær tað út til, at ríkisveitingin verður 900 mió. kr. (heildarveiting 650 mió. og danskur útreiðslur

fyri 250 mió. kr.). Verður henda upphædd hækkað við prístalinum hevur hon eitt kapitaliserað virði uppá 22,5 miá. kr. Í báðum førum hevur ríkisveitingin eitt kapitaliserað virði uppá stívliga 20 miá. kr.

Um føroyingar finna olju, so verða tað sostatt danir sum fáa allan fíggarliga vinningin av hesum. Teir kunnu spara ríkisveitingina burtur eftir stuttari tíð, útán at livistøðið broytt stórvegis í Føroy-

um. Harvið fáa teir ein vinning uppá umleið 20 miá. í spardum útreiðslum.

Føroyingar fáa sostatt ongan fíggarligan vinning um vit finna olju. Hinvegin fáa vit eina inntøkukeldu afturat, og enntá eina inntøkukeldu, sum ikki fylgir útsvingunum í fiskivinnuni. Harvið fáa vit munandi stórra fíggarligar sjálvbjargni.

Tað skal ikki lítisvirdast. Uttan mun til um fólk annars ganga inn fyri

fullveldi ella ikki, eiga vit at stremba ímóti at gera Føroyar meira búskaparliga sjálvbjargnar.

Fleiri av teimum, sum hava tikið lut í orðaskiftinum í seinastuni hava ivast í, um ein møgulig oljuvinna yvirhøvdur verður til gagns fyri Føroyar og um føroyingar yvirhøvdur eiga at ynskja sær, at olja er í føroysku undirgrundini.

Undirritaði heldur tó, at við omanfyrenevndu fyrirtreytum, og við tí fyrirtreyt

at føroyskir politikarar halda fingrarnar langt burtur frá oljupengunum, so eru útlit til, at ein møgulig oljuvinna kann vera til stórt gagn fyri land okkara.

Avleitt virksemi

Undirritaði hevur einki gjørt við at meta um møguligt avleitt virksemi av oljuvinnuni. Onnur orsökkin er, at tað er sera torført at meta um, hvussu stórt eitt tilfíkt virksemi kundi verið, m. a. í hvussu stóran mun føroyingar kunnu gera seg galdandi í avleiddu vinnunum. Hin orsökkin er, at tað verður torført at fáa varandi virðir burtur úr avleidda virksemi. Sjálvt um føroyingar skuldu klára seg væl í avleiddu vinnunum, hevði tað verið sera torført at nýtt upparbeidda serkunnleikan í øðrum londum, serliga tí oljuvinnan er í minking í hinum europeisku oljulondunum. Sum tað sæst í talvuni (Prógvaðar oljugoymslur), hava hvørki Danmark, Noreg ella Bretland langa tíð eftir sum oljulond. Samanumtikið má sigast, at tað er sera torført at gera metingar um, hvussu stórt avleitt virksemi vit skulu rokna við, og um tað kann fáa positiva ávirkan á føroyska samfelagið í longdini.

△

Føroyskt strandfaraskip
uppdagaði fyrsta stóra
bretska oljufunduð við
markið fyrst í 90-unum

Mynd Tommy Djurhuus

Prógvaðar oljugoymslur og eftirverandi framleiðsluár

	Goymslur mia. fót	Eftirverandi framleiðsluár
Danmark	1,1	7,9
Italia	0,6	19,4
Noreg	9,4	7,7
Rumenia	1,4	31,0
Bretland	5,0	5,3
Onnur Europeisk lond	1,6	13,9
Europa tilsamans	19,1	7,7

Prógvaðar goymslur við ársenda 2000.

Eftirverandi framleiðsluár: Roknað við verandi framleiðslu.

Kelda: BPAmoco, Statistical Review

Virðið av oljuni fyri landskassan.

Virðið av oljuni, meðan hon er í undirgrundini:

600 mió. fót ferðir 21 \$ pr. fat ferðir 8 kr. pr. \$ =

100,8 miá. kr.

Kostnaður av at taka olju upp:

600 mió. fót ferðir 10,5\$ pr. fat ferðir 8 kr. pr. \$ =

50,4 miá. kr.

Virðið fyri oljufeløg, brutto:

50,4 miá. kr.

Virðið fyri landskassan, skattur 33 %:

16,6 miá. kr.